

Дафина ГЕРАСИМОВСКА

ПАТУВАЊЕ НИЗ МИНАТОТО НА ДОМОТ НА ГР ВО СТОБИ

Клучни зборови: *домус, резиденција, градба, римски, Стоби*

Апстракт: Во текот на Првата светска војна, на просторот на Стоби биле откриени остатоци од профан објект кој ќе биде споменуван под повеќе различни имиња, како Текстилна работилница, Куќата на ткајачот, Домус Фулоника, Северна палата, за да го добие на крајот, од својот истражувач Иван Микулчиќ, можеби најсоодветното име Домус ГР. Станува збор за станбена резиденција од перистилен тип, кој е застапен во овој антички град. Оваа станбена градба имала долга историја на своето постоење, почнувајќи од раноримскиот период па сè до залезот на антиката, егзистирајќи во драстично изменета форма и во рановизантиското време.

Во текот на Првата светска војна со копањето воени ровови на просторот на Стоби, биле откриени остатоци од објект со профан карактер. Станува збор за станбена градба која ќе биде именувана со различни називи како: Текстилна работилница¹, Куќата на ткајачот, Домус Фулоника², а исто така сè до седумдесеттите години може да се сретне и под името Северна палата. По ископувањата, изведени меѓу 1970 - 1976 година, профе-

сорот Иван Микулчиќ го предложи името Домус ГР или Домот на ГР, тргнувајќи од монограмот на печатен прстен од 4 век, пронајден на просторот на овој објект (во просторијата бр.28).³

Објектот се наоѓа во северозападниот дел од градот, на северната тераса, во близина на полукружниот плоштад, покрај горната главна улица (Via Principalis Superior) (сл.1). Оваа градба, ориентирана во правец североисток - југозапад, е терасесто расчленета, за да се приспособи кон теренот кој благо паѓа кон југоисток, зафаќајќи простор од околу 48 x 28 м (сл.2).

Систематските ископувања во Стоби, започнати во 1925 година го вклучиле и овој објект во своите истражувачки активности. Во годината што следувала, 1926, продолжиле ископувањата на овој загадочен објект, а резултатите биле накусо презентирани во објавените извештаи.⁴ Бидејќи при овие ископувања бил откопан дел од големата апсидална сала (бр.1), објектот бил означен како црковна градба. Во 1934 година биле обновени ископувањата при што е откриен јужниот и средишниот дел од комплексот.⁵ Интересот за прецизирање на карактерот на оваа градба, довел до преземање на студиозни ископувања и истражувања помеѓу 1970 - 1976 година од страна на професорот И. Микулчиќ.⁶ Со овие активности бил откопан и стратиграфски истражен поголем

* Институт за историја на уметноста и археологија, Филозофски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје; dafina@fzf.ukim.edu.mk

¹ Ђ. Мано-Зиси, *Ископавања у Стобима 1933 и 1934 године*, Старинар X-XI (1935-1936), Београд, 159 - 164.

² Б. Јосифовска, *Водич низ Стоби*, Скопје 1953, 116 - 118; J. Wiseman - Dj. Mano - Zissi, *Excavations at Stobi, 1971*, AJA 76 - 4 (1972), 420; eidem, *Excavations at Stobi, 1972*, AJA 77 - 4 (1973), 397; Ц. Вајзман, *Водич кроз антички град*, Београд 1973, 50 - 52; Dj. Mano - Zissi, *Stratigrafic Problems and the Urban Development of Stobi*, Studies I, Beograd 1973, 203, 210, 211, 229; J. Wiseman - Dj. Mano - Zissi, *Excavations at Stobi 1973 - 1974*, JFA 1 (1974), 138 - 139.

³ И. Микулчиќ, *Стоби, антички град*, Скопје 2003, 190.

⁴ Б. Сарија, *Историско - уметнички музеј у 1925 години*, ГСКА XXXIV, Београд (1925), 325; idem, *Историско - уметнички музеј у 1926 години*, ГСКА XXXV, Београд (1926), 310.

⁵ Ђ. Мано - Зиси, *Историско - уметнички музеј у 1934 години*, ГСКА XLIII, Београд (1934), 252; idem, *Ископавања у Стобима 1933 и 1934 ...* 159 - 164.

⁶ Во рамките на Југословенско - американскиот проект.

Сл.1 План на градот Стоби со означениот Дом на ГР

дел од комплексот.⁷ Во сочуваните слоеви во северозападниот потег, со дебелина од над 3 м, биле констатирани до десетина нивоа на живеење. Непоткопани останале североисточниот дел од објектот и мал дел во источниот агол. Во почетокот на 21 век истражувањата на овој простор повторно беа актуелизирани.

Објектот има долга историја на своето постоење. Најстарите археолошки траги на просторот на кој ќе биде изградена резиденцијата не упатуваат на доцниот халштат. Во хеленистичкиот период тука биле закопувани жителите на Стоби, на што укажуваат 7 гроба од 2 век ст.е., пронајдени во тремот на перистилниот двор.⁸

Во раноримскиот период, на овој простор егзистирале мали градби за живеење, магацини и работилници, со тесни сидови, изведени од ситни кршени камења, грубо врзани со кал и надсидани

со плитар во горните зони. Во периодот од 1. до 3 век во повеќе наврати тие биле уривани и обновувани. За станбениот карактер на дел од овие градби говорат остатоците од вкопани питоси, амфори и други поголеми садови за домашна употреба, пронајдени во источното крило на подоцнежната резиденција.⁹ Малку остатоци се сочувале од овие стари градби за да може да се направи веродостојна реконструкција.

Ѓ. Мано - Зиси укажува на пронајдени остатоци од фрескодекорација со флорални амблеми, од 1. - 2 век, на одделни сидови во западната просторија.¹⁰ Исто така, тој споменува сидна декорација со флорални и зооморфни претстави во просторијата на северниот крај од градбата.¹¹ Други информации за оваа декорација не се познати. Веројатно станува збор за дел од постарите сидови, вклопени во подоцнежната репрезентативна градба. Постоењето на раноримска сидна декорација,

⁷ И. Микулчиќ, *Елаборат за конзервација и презентација на текстилната работилница во Стоби*, НМ, Одбор за Стоби, Титов Велес, 1978 (необјавено).

⁸ И. Микулчиќ, *Стоби во предримско време*, ГЗФФ кн.12 (38), Скопје 1985, 102 - 108; М. Шурбановска и др. *Археолошки истражувања - Стоби 2001*, МАА 18, Скопје, 272.

⁹ Д. Герасимовска, *Антички куќи во Македонија*, Скопје 1996, 100, 103.

¹⁰ Dj. Mano - Zissi, *Stratigrafic Problems...*, 228; К. Талевски, *Рановизантиска профана архитектура во Република Македонија* (магистерски труд одбранет на Филозофскиот факултет во Скопје), Скопје 2014, 94.

Сл.2 Домот на ГР, снимка од воздух

во претходниците на големата куќа на ГР, го поткрепува и професорот Иван Микулчиќ, во својот извештај од ископувањата во седумдесеттите години од 20 век, говорејќи дека под т.н. „коридор“ (сл.3), во раноримските слоеви биле пронајдени остатоци од архитектура со насликани сидови во повеќе бои, што упатуваат на последните фази од помпејанското сликарство.¹²

Во 267/69 година следуваат пробивањата на големи групи од варварските народи Готи и Херули. Во овие драматични походи биле опустошени низа населби и на овие простори. Градот Стоби настрадал целосно, така што и римските градби што му претходеле на Домот на ГР биле уништени. Врз урнатините на стариот град почнал да се издигнува доцноримскиот град Стоби, а воедно и оваа резиденција. Така, во доцниот 3 век била подигната монументалната резиденција, изградена поквалитетно со подебели сидови од крупен камен, врзан со варов малтер, до височина од 1,20 м, а надсидани со плитар. Притоа во голема мера биле уништени можните остатоци од претходни-

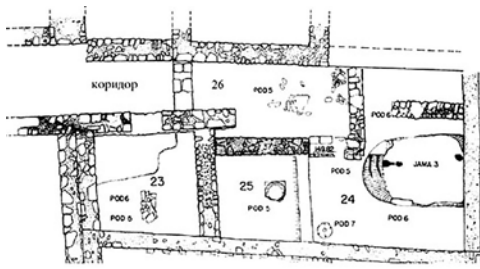
те градби. Сепак во новата куќа биле инкорпорирани неколку сидови од постарата градба.¹³ Во објектот се влегувало од улицата на југоисточната страна. Просториите биле организирани околу перистилниот двор, сместен во средишниот простор на комплексот (сл.4). Дворот бил заграден со трем од сите четири страни, носен од 12 реупотребени столбови од постари градби, со различни димензии и со впечатлив широк интерколумниски простор. Столбовите биле крунисани со јонски и коринтски капители (сл. 5). Подот бил поплочен со сивозелени плочи од песочник. На југозападната страна од перистилот доминирала една четириаголна просторија (бр. 1), што веројатно служела како трpezарија, а наоколу се наоѓале помали помошни простории (бр. 7, 21, 22). На спротивната североисточна страна, поставена асиметрично на оваа трpezарија (бр.1), се протегала уште една многу помала правоаголна просторија (бр. 27) со придружни анекси.

Откако се стабилизирала состојбата во Римската Империја, со преземање на власта од страна

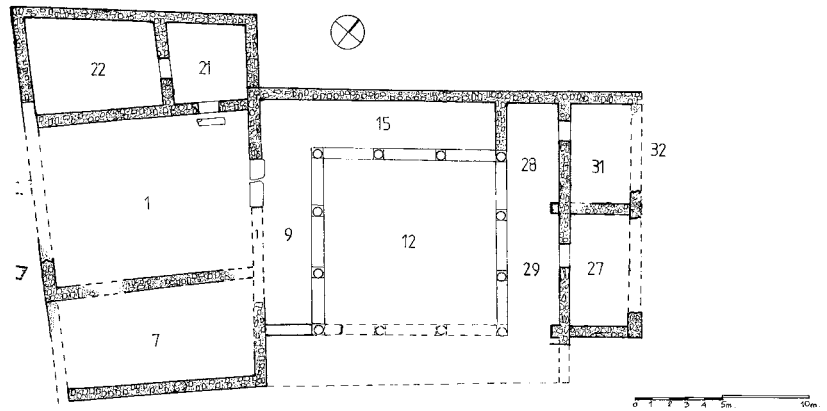
¹¹ Dj. Mano - Zissi, *Stratigrafic Problems ...*, 202; К. Талевски, *Рановизантиска профана ...*, 94.

¹² И. Микулчиќ, *Елаборат...*, 40 - 42, 44 - 46.

¹³ F. P. Hemans, *Late antique residences at Stobi, Yugoslavia*, Boston 1986, 18.

Сл.3 Домот на ГР, основа на западниот дел (според И. Микулчиќ)

Сл.4 Домот на ГР, основа, прва фаза, доцен 3 век, (според И. Микулчиќ)

на Константин Велики во 324 година, некаде кон средината на 4 век, резиденцијата доживеала реконструкција. Малата правоаголна просторија (бр. 27), на североисточната страна од перистилот, била продолжена кон североисток и се здобила со длабока потковичеста апсида (длабочина од 4,43 м), (сл. 6).¹⁴ При градењето на апсидалниот сид бил применет *опусот микстум*. Оваа просторија подоцна ќе добие поинтимен карактер со функција на трпезарија за потесниот круг од фамилијата.¹⁵

Доминантната југоисточна просторија (бр. 1) исто така била проширена кон југозападната страна за 1,10 м и набргу, во доцната половина од 4 век, била збогатена со апсида, (сл.7) и овде со примена на градежниот *опус микстум*. Апсидата најверојатно била засводена со полукалотата.¹⁶ Апсидалниот сид бил декориран со ниши, обидани со тули, во кои некогаш веројатно стоеле скулптури (сл.8). Оваа просторија најверојатно, во доцноримскиот период, ја добила улогата на *оекус* и била наменета за прием на гости (сл.9). На североисточната страна просторијата имала широка врата што водела во перистилниот двор, а на северозападниот сид се наоѓал влез кој водел во соседните простории (бр. 21, 22). Поставеноста на оваа просторија во рамките на целиот комплекс наметнала потреба од базиликално осветлување (сл.10). Источното крило било проширено, и поврзано со влез во југоисточниот сид кој водел во еден мал внатрешен двор. Како резултат на неопходната каскадна поставеност на просториите, западните простории (бр. 21, 22) се нашле на повисоко ниво од доминантната трпезарија (сл.11). Во една од просториите (бр. 22) бил инкорпори-

ран хипокаустен систем, со суспензури од кружни тули, а покрај дел од сидовите со примена на тесни правоаголни тули.¹⁷ Соседната просторија (бр. 21) била приспособена и преадаптирана во ложиште, за загревање во студените денови. Изнесена е претпоставка дека станува збор за рана бања во комплексот.¹⁸

Покрај главната улица биле распоредени повеќе простории, наменети за издавање под наем на занаетчиите, како гостилници, работилници и за други економски цели (сл.12). Таваниците биле дрвени, а покривот бил покриен со римски ќерамиди. Поради позицијата на објектот, на повисоко ниво, било невозможно приклучување кон градскиот водоводен систем. Индустриска вода за потребите на фамилијата била обезбедена од бунарот, сместен во отворениот двор, а вода за пиење била носена од градските чешми.

Кон крајот на 4 век резиденцијата била напуштена од своите сопственици, така што во првата половина од 5 век, таа била делумно запустена и руинирана. Набргу објектот добил нови жители. Промената на севкупната општествена состојба во градот наметнала измени и во градежната дејност. И оваа резиденција, како и многу други, била испреградена со некавалитетни сидови од кршен камен врзан со кал, со што се оформиле неколку станбени единици, кои сега им припаднале на различни семејства (сл.13).¹⁹ Ваквите новооф-

¹⁴ Хеманс смета дека оваа апсида е радикално поразлична од апсидите во останатите стобски резиденции и ја смета за постара од апсидата во главната трпезарија на овој објект (Hemans 1986, 181 - 182, 208).

¹⁵ Д. Герасимовска, *Улогата на живеалиштето и културата на живеење низ антиката во Р.Македонија*, Скопје 2009, 72.

¹⁶ И. Микулчиќ, *Елаборат...*, 7.

¹⁷ Д. Герасимовска, *Антички куќи...*, 96.

¹⁸ F. Hemans, *Late antique residences...*, 229; X. Талевски, *Рановизантиска профана...* 93. Дали на просторот што се наоѓа на повисоко ниво од главната водна жила, без директен дотур на вода функционираше бања е дискутабилно.

¹⁹ I. Mikulčić, *Der Untergang der Paläste im spätantiken Stobi, Nordmakedonien, Paläst und Hütte*, Beiträge, zum Bauen und Wohnen im Altertum, Mainz am Rhein (1982), 536.

Сл.5 Домот на ГР, остатоци од перистилот

ормени станбени единици биле во повеќе наврати руинирани, обновувани, преградувани.

Во североисточниот дел од перистилот, на просторот на некогашниот северозападен и североисточен трем како и северозападниот дел од централниот двор (бр.15 - 17, 12 и 29), вклучувајќи го источното крило (бр. 31, 32), се оформила една целина за живеење (а). Објектот имал неправилна форма. Просторијата 17 имала работен карактер на што укажуваат трагите од носачи, за поставување на потребната опрема неопходна за изведување на активностите, пронајдени на североисточниот крај. Покрај северозападниот сид, во доцната фаза била поставена мермерна банка за седење, фланкирана со сидчиња од двете страни. Тука (бр.28) бил пронајден и бронзениот прстен, според кој објектот го добил своето ново, посоодветно име. Низ влезот на јужниот сид од просторијата бр. 29 се излегувало во централниот двор (бр.12). Во западниот агол на оваа просторија била сместена мермерна плоча со 11 плитки кружни вдлабнувања што служела како *tabula lusoria*, а покрај неа се наоѓала банка за седење. Во западниот агол од просторија бр. 31 било оформено отворено огниште. Во последната фаза, во западниот агол бил сместен базен за чување зрнеста храна, што укажува на новата намена на просторијата, како остава.

Во југозападниот дел од некогашната кука била оформена друга целина за живеење (б) што му припаѓала на друго семејство (бр.1, 9). Кон неа била приклучена некогашната голема трпезарија и југозападниот дел од тремот. Во трпезаријата бил урнат сидот кон перистилот, двокрилната врата била тргната и просторијата станала отворена сала,²⁰ а дел од тремот (бр. 9) бил претворен во отворена веранда. Кон оваа целина биле вклучени и западните простории (бр. 21, 22 и др.). По пожарот, кон средината од 5 век, просторот останал празен и тука биле натрупувани отпадоците од околните куќички.

Со преградувањата, во југоисточниот трем биле оформени неколку простории (бр. 10, 13, 19) кои заедно со просториите до улицата (простории бр. 11, 14, 20) и просториите што го зафаќале источниот агол, веројатно му припаднале уште на едно семејство (с).²¹ Со спојување на просториите бр. 19 и 20 се оформило помало внатрешно дворче.

Во јужниот агол со преградни сидчиња, веројатно била оформена уште една посебна целина (d), (простории бр. 5, 6, 7, 8 и др.).

²⁰ J. Wiseman - Dj. Mano - Zissi, *Excavations at Stobi*, 1970, AJA 75-4, (1971), 403.

²¹ Д. Герасимовска, *Антички куќи...*, 104.

Сл.6 Домот на ГР, мала трпезарија

Веќе е очигледно рустифицирањето на градбата како резултат на населувањето на новите жители со различна култура на живеење и потребите за брзо решавање на станбените проблеми. Репрезентативните, апсидални простории биле преградени во остави. Во одделни делови на испреградената резиденција биле сместени огништа, корита за хранење добиток, базени за чување жито, питоси, амфори и други садови потребни за функционирање на животот на новоселените семејства.²² Римскиот бунар продолжил да служи за собирање на фекалии.²³

Безмилосните походи на Хуните, предводени од Атила, во 447 година не го избегнале ниту градот Стоби, ниту пак резиденцијата на ГР. Резултатите од овие разорувања и ограбувања останале запечатени во стратиграфските слоеви кај овој објект. Археолошките наоди потврдуваат дека во средината на 5 век објектот настрадал во силен грабеж, проследен со пожар. Во овој немил настан комплексот бил сосема уништен и веќе не бил обновен. Во опожарениот слој биле пронајде-

ни монети од времето на Теодосиј II (408 - 450) и Валентинијан III (425 - 455) што упатува на времето на катастрофата, што се случила некаде околу 450 година.²⁴

Над дел од урнатините ќе изникнат примитивни градби за живеење, мали куќички и колиби со тесни и плитки темели, од парчиња кршен камен, стари ќерамиди како и употребени многубројни споици. Во осиромашениот град плитарот повторно се нашол како основен градежен материјал, а калта како средство за врзување. Куќичките биле покриени со делумно цепени камени плочи и преостанатите постари ќерамиди.

На просторот кој некогаш го зафаќал само северозападниот агол на репрезентативна градба, била подигната една скромна куќичка (сл.14) со работилница (бр. 28), полски, рустичен тоалет (бр. 33) и неколку помошни објекти (бр. 18, 30, 27А) (сл.7).²⁵

Меѓу рустичните градби останал широк празен простор. На југозападниот крај од некогаш-

²² И. Микулчиќ, *Стоби...*, 194.

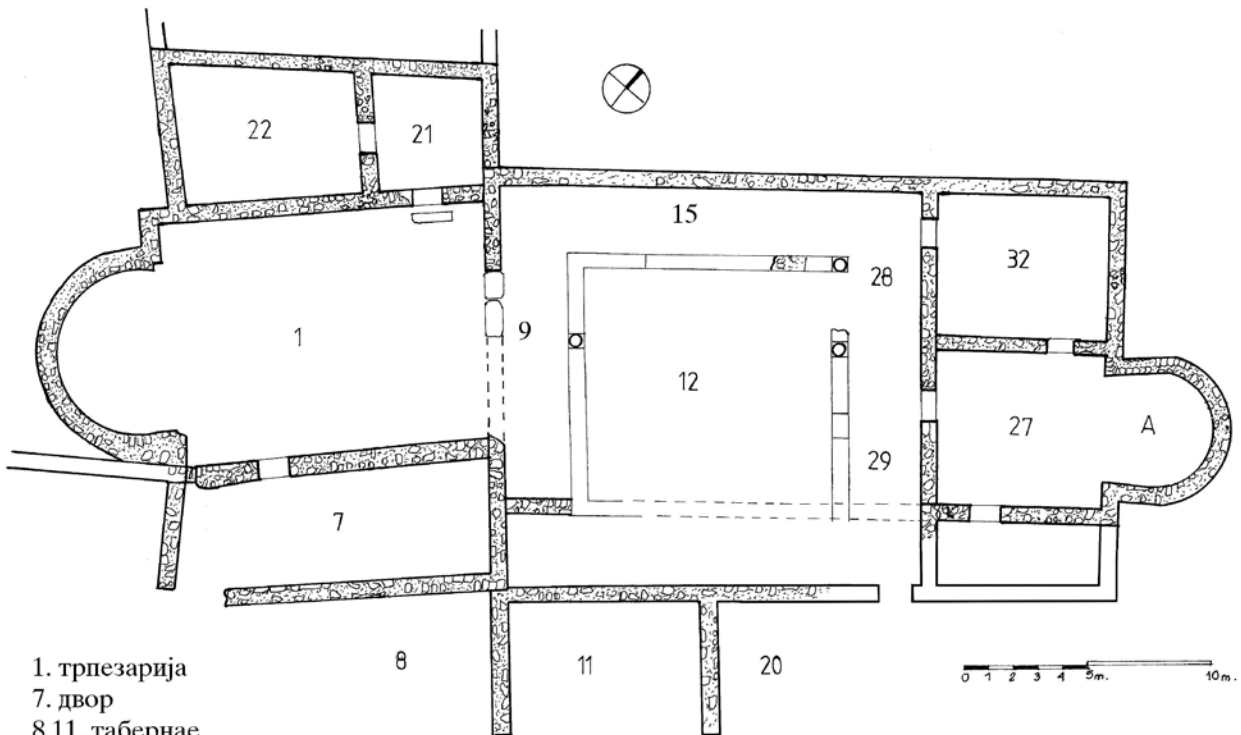
²³ Х.Талевски, говорејќи за одводниот систем во Стоби, ја изнесува претпоставката дека пронајдениот римски бунар служел за собирање на фекалии и отпадни води (Х. Талевски, *Рановизантиска профана*, 108).

²⁴ И. Микулчиќ, *Некои нови моменти од историјата на Стоби*, *Studies III*, Титив Велес (1981), 210; *idem*, *Антички градови во Македонија*, Скопје 1999, 201 - 202.

²⁵ И. Микулчиќ, *Стоби...*, 196.

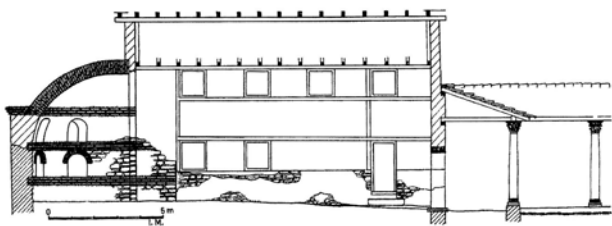

Сл.7 Домот на ГР, голема трpezарија (фото О. Петров)

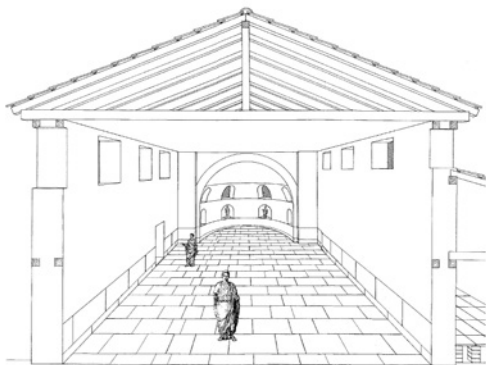

- 1. трpezарија
- 7. двор
- 8,11. табернае
- 9,15,28,29. трем
- 21. предпростор
- 22. просторија со хипокаусти
- 27. мала трpezарија
- 32. помошна прсторија (складиште)
- 20. табернае

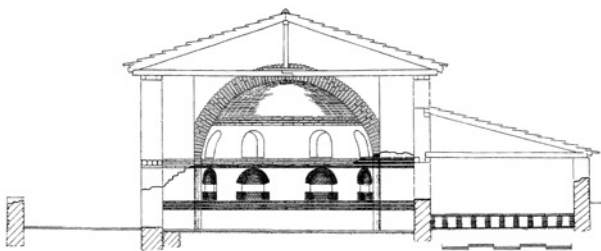
Сл.8 Домот на ГР, основа на втората фаза, средина на 4 век

Сл.9 Домот на ГР, пресек на реконструкцијата на големата трпезарија (според И. Микулчиќ)

Сл.10 Реконструкција на големата трпезарија

Сл.11 Пресек на југозападното крило (според И. Микулчиќ)

ната резиденција во доцниот 5. и 6 век била во функција една мала ковачка работилница. Овие градби претрпеле делумни руинирања, но биле обновени во истиот стил за да продолжи животот во нив сè до раниот 6 век.

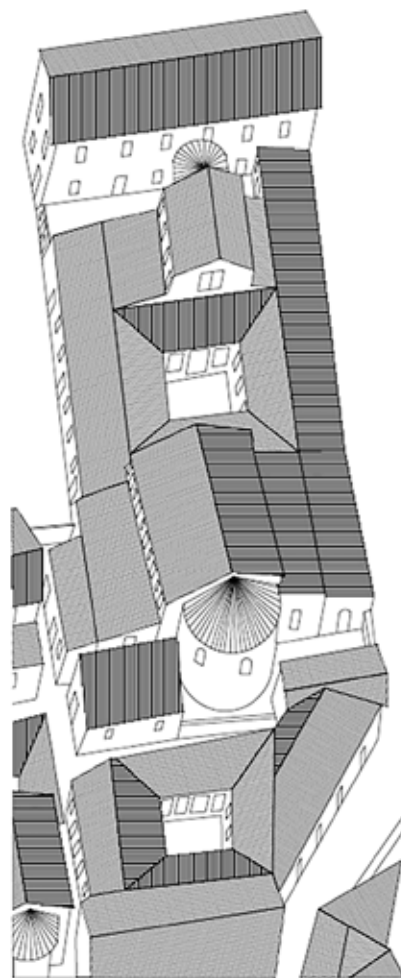
Во раниот 6 век биле разурнати и овие скромни градби меѓу кои и споменатата скромна куќичка. Ненадејната несреќа во која настрадала таа, значела и крај на животот на нејзините жители кои настрадале под урнатините. Ова уништување секако се должи на земјотрес, на што укажуваат пронајдените археолошки наоди.²⁶ Меѓу наодите се јавуваат монети од времето на Јустин I (518 - 527) што не упатува на земјотрес набргу по оној познатиот од 518 година.²⁷

На патеката на своето постоење резиденцијата минала низ различни градежни и животни фази.

Таа во себе ги зачувала животните приказни на своите жители, врзани за драматичните историски настани и општествените промени. Некои од тие приказни донекаде можеме да ги разгатанеме и да дојдеме до речиси целосната вистина, а некои остануваат засекогаш да почиваат некаде далеку во минатото.

* * *

На крајот ќе се вратам на самиот почеток. Размислувајќи за изборот на тема, ми поминаа многу идеи низ главата, а потоа запрев кај *Домот на ГР* или ако сакате Домус Фулоника. Се присетив на жарот со кој зборуваше професорот Микулчиќ

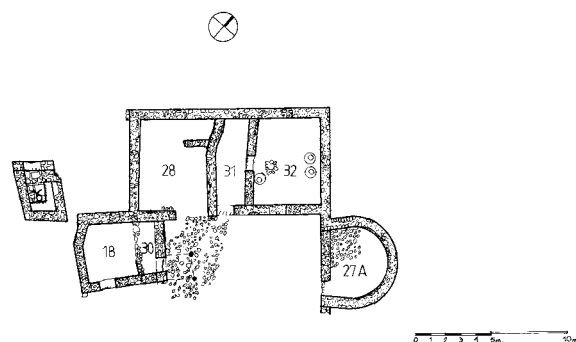

Сл.12 Реконструкција на Домот на ГР, според И. Микулчиќ (цртеж М. Матеска)

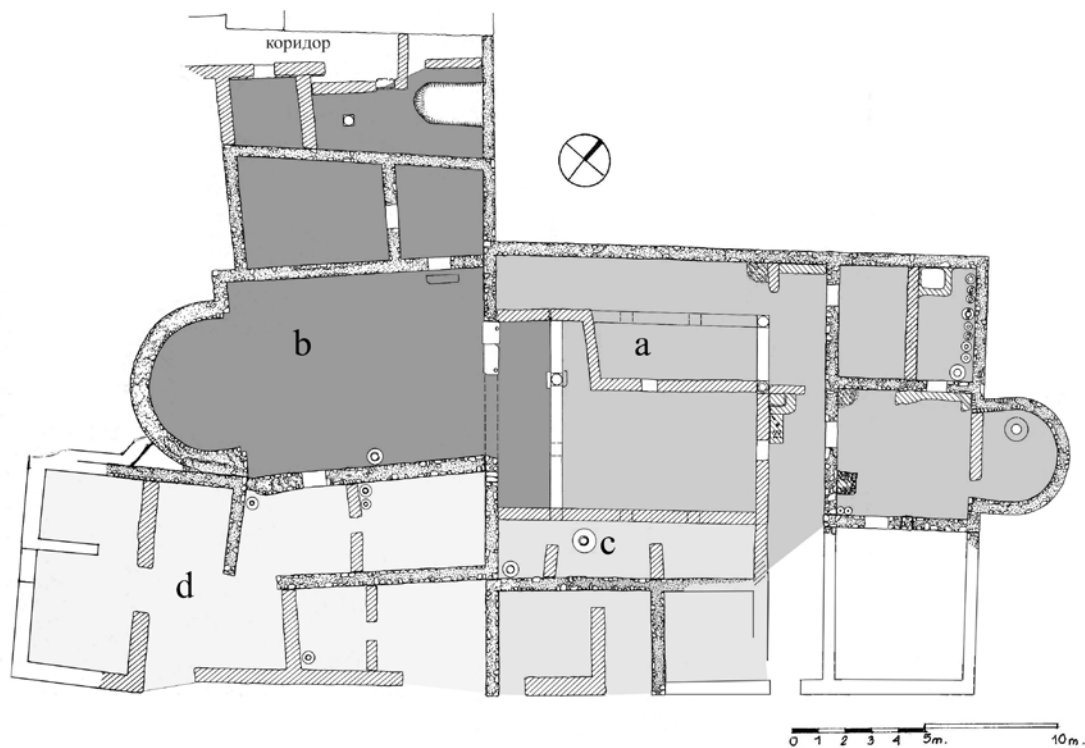
²⁶ И. Микулчиќ, *Некои нови моменти...*, 214.

²⁷ Д. Герасимовска, *Антички куќи...*, 105.

за ова здание и одлуката беше донесена. Многу прашања останаа отворени и за момент ќе си помислев, да го прашам за мислење професорот Микулчиќ, затоа што тој секогаш имаше одговор, преточен во мултиколорна, интересна приказна. И тогаш ќе навреа солзи во очите, свесна дека никогаш повеќе нема да го слушнам неговиот глас, неговото мислење, дека веќе ги нема разговорите со него и размислувањата околу одделна проблематика и животните подеми и падови. Благодарна сум што тој беше мој професор, мој ментор, мој учител. За него животот беше археологијата, а археологијата му значеше живот. А сега одморете се од животот мој, драг професоре.

Сл.14 Постурбана куќичка, како последна фаза во историјата на Домот на ГР (според И. Микулчиќ)

Сл.13 Основа на третата фаза од испреградениот Дом на ГР, со означени засебни станбени целини

TRAVELLING THROUGHOUT THE PAST OF THE HOUSE OF GR IN STOBI

Summary

The ancient town Stobi is one of the lengthiest researched archaeological sites in Macedonia. During the First World War, by chance were found remains of a profane edifice, and during its excavations it was named with different names: North Palace, Textile Workshop, The House of the Fuller, Domus Fulonica, and at last by the professor Ivan Mikulčić it was named as Domus GR or Home of GR, afterwards monogram seal ring from the 4th century that was found in the edifice. With the systematic research, starting from 1925 to present day, with some long or short interruptions, it was fully researched; however there are many secrets that can be resolved. The edifice has a long history of existence and offers many information's in conclusion of events, growing and fall of the town of Stobi, starting from the Early Roman period, till fall in the Antique period.

Many important scholars were included in the researching of this complex edifice such as Dj. Mano – Zissi, J. Wiseman, and also Professor Ivan Mikulčić.

The edifice is placed on a dominant position, in the north part of the town, close to semicircular square, with placed rooms in a cascading form, giving dynamism and aesthetics scenery of the building.

In the Early Roman period here existed small buildings for living, storehouses and workshops, made by narrow walls from small broken stones, fixed by mud and adobe in the upper zones. In the period of the 1st to the 3rd centuries these buildings were demolished and rebuild after that. Small remains have survived from the old buildings. Some rooms from the Early Roman period were decorated with fresco decoration, with floral ornaments and zoomorphic images, and we have modest remains of them. Survived remains are not enough for reconstruction of the building and its decoration.

After the ravage by the barbaric people the Goths and the Herules in 267/69, over the destruction of the old town, new buildings were constructed in the Late Roman period. At that time grew the new luxury residence of GR. In the late 3rd centuries was built the new peristyle with a much better quality. In the new house were incorporated several walls from the old building. Around the yard of the peristyle were organized the rest of the rooms. A quad formed room, on the south - west side of the peristyle, probably used as a dining room, was dominated, and nearby were placed smaller rooms. On the opposite north - east side, spreads one smaller rectangular room with accompanying annexes.

Towards the middle of the 4th century, the residence was reconstructed and therefore the dominant rooms were extended. The small rectangular room was embellished by a deep apse, and soon after that the large dining room was also elaborated by an apse. The position of this space resulted by a basilica lighting. The east side was enlarged, and in west spaces was installed a hypocaust system for central heating for cold days. Beside the main road were placed many spaces used for renting. As a result of its position, the building was not connected to the town water system.

The owners of this residence had left it around the end of the 4th century. In the first half of the 5th century the ruined building was settled by new dwellers. The building was separated by bad quality walls, thus creating more leaving spaces for living different families. These modest homes were ruined, rebuilt and divide up, during the next period.

In north - east part of the peristyle and the east wing was created one part for living (a).

In the south - west part of the residence, with a large dining room, part of the porch and the west rooms was created a second place for living (b), as a home for another family. After the fire in the middle of the 5th century this space remains empty and was filed by trash from the neighbor houses.

The separated south - east porch, together with spaces looking to the road, and the space placed in the east angle (c), most probably was settled by another family.

The south angle in the complex was also dividing up, probable as another unit for living (d).

The entire space that once was a luxury edifice became rustic, and adapted to the needs and the life style of the new dwellers. After the terrifying attacks of the Huns in 447, this complex was destroyed and was not restored any more.

Primitive buildings for living where built over some parts of the destroyed residence. A small modest house with a workshop, rustic lavatory, and several auxiliary facilities was built in the area that was set in the north - west angle of the ruined edifice. Among the rustic buildings remained a wide unbuilt area. In the 5th and 6th centuries on the south - west part of the residence worked a small smithy workshop. These buildings had suffered destruction and rebuilding up till the early 6th century when they were destroyed by the earthquake.